

зобов'язань. Завдяки закону був відновлений інститут іпотеки, що є найбільш діючим забезпеченням виконання умов кредитних і інших договорів.

VII період. Держава і право України наприкінці ХХ століття – ХХІ ст.

У цей період формування інституту застави діє декілька основних нормативно правових актів, які встановлюють сутність сучасного інституту застави. Процес реформування зобов'язального права в цілому та застави зокрема, відбувається здебільшого шляхом внесення безпосередніх поправок до цивільного законодавства, які супроводжувалися прийняттям безлічі спеціальних цивільно-правових законів і підзаконних актів. До них відносяться Закони України «Про заставу», «Про іпотеку», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень», «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» ті інші. На даний час застава, як ефективніший спосіб забезпечення інтересів сторін у зобов'язаннях, відображає загальну тенденцію посилення захисту прав приватної особи, яка має місце в Україні у останні десятиліття. Виголошення будь-яким суспільством курсу на розбудову правової держави означає, що воно не лише приймає на себе обов'язок визнавати природні права людини, але й має забезпечувати реалізацію цих прав і свобод.

Бек Юліан Богуславович

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу
Львівського національного університету ім. І. Франка*

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ

На сьогоднішній день категорія ризику часто згадується в Цивільному кодексі України, інших нормативно-правових актах, які регулюють цивільні правовідносини, проте нормативне визначення даного поняття як комплексної правової категорії відсутнє.

У багатьох нормативно-правових актах закріплено визначення поняття ризику відповідно до визначеної сфери правового регулювання. Так, наприклад, відповідно до ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», ризик – кількісна міра небезпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності та можливий розмір втрат від них.

Згідно п. 3 Методики виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232, ризик –

можливість настання події, дії або бездіяльності, які можуть впливати на державно-приватне партнерство на будь-якому етапі його здійснення, витрати, стан активів та якість послуг або очікувану прибутковість.

Тобто законодавець визначаючи категорію ризику допускає настання як негативних так і позитивних наслідків. Відповідно, Р.О. Сабодаш виокремлює як позитивні (шанси) так і негативні ризики, зазначаючи, що ризик – це юридична категорія, що передбачає суб'єктивне ставлення особи до результатів об'єктивних явищ, які виникають, тривають та припиняються незалежно від волі суб'єкта, що виражається у свідомому розумінні ймовірності настання негативних наслідків і (або) бажанні отримання позитивного результату [4, с. 6, 8].

На доктринальному рівні ризик визначається як суб'єктивна категорія, яка існує паралельно з виною, однак може існувати і поряд з нею, як психічне ставлення суб'єктів до результату власних дій чи дій інших осіб, а також до результатів об'єктивно випадкових або випадково неможливих дій (подій), що проявляється в усвідомленому припущенні негативних, у тому числі майнових наслідків, які не можуть бути відшкодовані [2, с. 177].

Проте, узагальнюючи поняття ризику до його поняття включають як суб'єктивні, так і об'єктивні ознаки. До об'єктивних відносять такі складові як результат, наслідок дії, подія і ймовірний характер настання такого результату (наслідки). До суб'єктивних – усвідомлення факторів ризику, визначення ступеня ймовірності і рівня ризику, передбачення можливих результатів своєї діяльності (інтелектуальний критерій) і вибір варіанту поведінки в конкретній ситуації (вольовий критерій) [5].

В науці цивільного права можна виокремити три основні концепції розуміння поняття ризику: суб'єктивного ризику, об'єктивного ризику та змішану.

Так, прихильники концепції суб'єктивного ризику зазначають, що ризик полягає у технічному регулюванні, однак не зводиться до одного із елементів волі, оскільки центральним у цьому процесі регулювання є вибір. Особливість полягає у тому, що виключається абсолютна визначеність, тобто впевненість у позитивному результаті, зусилля спрямовуються на досягнення позитивного результату [3, с. 20].

Сутність концепції об'єктивного ризику полягає у тому, що ризиком визнається об'єктивна і невідворотна небезпека у вигляді нормативно закріпленої ймовірності настання певних негативних наслідків і заподіяння шкоди благам та інтересам. Ризик існує незалежно від волі людини та психічного ставлення її до можливого настання несприятливих наслідків, до своїх дій чи дій інших осіб [5, с. 107].

Також в юридичній літературі розвивається так звана змішана концепція розуміння поняття ризику. Так, зокрема, Є.О. Харитонов поділяючи теорію суб'єктивного ризику, посилається на цілий ряд випадків, коли її потрібно розглядати поряд з концепцією об'єктивного його розуміння і вважає, що ці концепції мають доповнювати одна одну.

Якщо розглядати ризик як категорію страхового права, то необхідно розрізняти такі поняття як страховий ризик та страхування ризиків. Так, згідно ст. 8 Закону України «Про страхування» страховий ризик – це певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання. Водночас Закон України «Про страхування» передбачає страхування ризиків, зокрема, інвестиційних, фінансових, майнових ризиків за угодою про розподіл продукції у випадках, передбачених Законом України «Про угоди про розподіл продукції», страхування майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу у випадках, передбачених Законом України «Про нафту і газ», страхування майнових ризиків користувача надр під час дослідно-промислового і промислового видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ тощо.

Тому розглядаючи страхування ризиків необхідно визначити їх ознаки, які дали б змогу виокремити групу ризиків, які могли би бути включені до предмету договору страхування.

Загалом в юридичній науковій літературі виділяють такі ознаки ризику як невизначеність, альтернативність, можливість оцінити ймовірність здійснення вибору альтернативних рішень [5, с. 108].

В основному страхуванню підлягають, як правило, ризики невиконання договірних зобов'язань. В такому випадку у літературі пропонується розуміння юридичного ризику як можливості настання будь-якого економічного результату внаслідок включення до умов договірної зобов'язання юридичного факту (дії, події), щодо якого невідомо час настання або який може настати чи не настати [1, с. 7].

Також можливе страхування ризиків, які можуть виникнути за межами договірної зобов'язання. Проте в обох випадках необхідно зазначити, що при страхуванні даної категорії ризиків мова може йти лише про негативний результат (негативний ризик).

Також, необхідно зазначити, що в ст. 6 Закону України «Про страхування», сформульована вимога, відповідно до якої характеристики та класифікаційні ознаки видів добровільного страхування визначає уповноважений орган, а види добровільного страхування, на які видається ліцензія, визначаються згідно з прийнятими страховиком правилами (умовами) страхування, зареєстрованими уповноваженим органом. Тобто страхуванню підлягають лише ті види

страхування ризиків, які передбачені правилами страхування, а їх характеристики та класифікаційні ознаки визначені уповноваженим органом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тімуш І.С. Цивільно правове регулювання ризикових (алеаторних) договорів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. / І.С. Тімуш. – К., 2004. – 19 с.
2. Ойгензихт В.А. Проблема риска в гражданском праве / В.А. Ойгензихт. – Душанбе, 1972. – 224 с.
3. Кузнецова Н.С. Подрядные договора в инвестиционной деятельности в строительстве / Н.С. Кузнецова. – К., Наукова думка, 1993. – 160 с.
4. Сабодаш Р.Б. Страхування кредитних ризиків: цивільно-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. / Р.Б. Сабодаш. – К., 2007. – 19 с.
5. Шемшур О. Поняття та правова природа ризику у приватному праві / О. Шемшур // Вісник Київського національного університету імені Івана Франка. – 2012. – №94.
6. Великанова Марина Николаевна. Сущность риска как общеправовой категории [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://jurnal.org/articles/2013/uri131.html>

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО УМОВ УКЛАДАННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ЧАСТКИ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ

Згідно положень Цивільного кодексу України та Закону України «Про господарські товариства» учасник (засновник) товариства з обмеженою відповідальністю має право продати чи іншим способом відступити свою частку або її частину в статутному капіталі товариства одному або кільком учасникам цього товариства, а також третім особам, якщо інше не встановлено статутом даного суспільства.

Потенційні покупці не завжди хочуть укласти відразу договір купівлі-продажу корпоративних прав, тому ретельно перевіряють діяльність підприємства, його активи, заборгованості перед третіми особами. Для того, щоб якимось чином уберегти продавця від витоку комерційної інформації товариства